

Oorkonden en Mededelingen

EEN VIJFTIENDEEUWSE BRUGSE EDELSMID IN JOEGOSLAVIE.

Alle gegevens over Vlaamse kunstenaars uit de vijftiende eeuw zijn het noteren waard, zelfs als zij op het eerste zicht weinig belangrijks bieden. Wanneer het echter gaat over meesters die in de vreemde hun bedrijvigheid uitgeoefend hebben, is iedere vermelding, hoe schijnbaar onbeduidend ook, zelfs het publiceren waard, vooral indien het een kunstenaar betreft, waarover weinig bekend is.

Dat is het geval met Rombout de Wachter, die te Parijs geboren, zich in 1427 te Brugge als poorter liet inschrijven om er het beroep van edelsmid uit te oefenen (1). Van deze kunstenaar was tot nu toe niets meer dan die inschrijving bekend; onlangs kwamen wij op het spoor van een drietal akten die op het archief van Dubrovnik (het vroegere Ragusa) bewaard zijn, en niet enkel zijn naam vermelden, maar bovendien enig licht op zijn bedrijvigheid in het verre Joegoslavië werpen (2).

---

(1) In het Brugse Poorterboek over 1418-1434 (Brugge, Stadsarchief), komt op f° 95 v°, nr 2 volgende inschrijving voor: „Rombout de Wachtre f. Lauwereins gheborn van Parijs cochte zijn poorterscip upten Xsten dach van houymaend omme te doene ende bevryet te sine int ambocht van den zelvsmeden bi Lauwereins den Wachtre zinen vader. (*In margine*) Her Jan Volkaerd; XX s. ”. Cfr. R. Parmentier, *Indices op de Brugsche Poorterboeken*, I, blz. 210-211. Brugge, 1938. In de stadsrekening over 1426-1427 staat op f. 18 v°, nr. 3: „Item den X sten dach van wedemaendt ontfaen van Romboudt den Wachtre f. Lauwerins, gheborn van Parijs; XII lb. „Hier is *wedemaendt* voorzeker een verschrijving voor *hooimaand*.

(2) Op ons verzoek om inlichtingen over de bedrijvigheid van Rombout De Wachter in Joegoslavië, heeft de h. Miljen Samsalovic uit Zagreb ons de teksten over deze kunstenaar aangewezen die Cvito Fiskovic in zijn studie over de edelsmeden van Dubrovnik (13e - 16e eeuw) vermeld had (*Dubrovacki zlatari od XIII stoljeca*, in: *Starohravatska prosvjeta*, 3e s., 1, 1949). Dr. Vinko Foretic, directeur van het archief te Dubrovnik, bezorgde ons aanvullende inlichtingen en fotokopiën van de documenten die in zijn archief bewaard zijn. Beiden betuigen we onze hartelijkste dank.

De eerste akte waarin hij vermeld wordt, is gedateerd van 28 januari 1457 (Bijlage I). Daarin wordt verklaard dat een zekere Nicolaus de Bono aan Jakob de Mozis, vennoot en factor van de Florentijnse vennootschap Petrus en Jakob de Pazis, de som van 3187 1/2 en 225 dukaten verschuldigd is wegens juwelen ter waarde van 30.000 dukaten. Die juwelen waren een roze robijn van 240 karaat en een parel van 57 karaat met twee robijnen en met een kamee, die de koning van Navarra voorstelde. Uit een akte die in 1456 te Rome was opgesteld blijkt dat Jakob de Mozis en de Florentijnse vennootschap deze juwelen in pand ontvangen hadden van Rombout de Wachter voor een som van 7080 dukaten. Natalis, vader van Nicolaus, die overleden was, verklaarde de schuld van zijn zoon te zullen betalen, doch Bartholomaeus de Bucellis, lasthebber van de schuldeisers, behield zich het recht voor op het bezit van Nicolaus de som van 1887 dukaten te vorderen, die Rombout de Wachter wegens intresten verschuldigd was, ingeval mocht blijken dat Nicolaus die som ontvangen had. Deze laatste had dus blijkbaar het pand van de Mozis of de Florentijnse vennootschap overgenomen.

Daar R. de Wachter in de akte van 1456 optrad, moet hij op dat ogenblik te Rome aanwezig geweest zijn. Wellicht was hij er ook nog in 1457 gevestigd, daar men bij het verlijden van de akte te Dubrovnik niet weet of de intresten die hij verschuldigd is, geregeld zijn, en daarom de regeling ervan voorbehoudt. Verder geeft de akte hem aan als handelaar, en zegt niet wie de gepande juwelen vervaardigd heeft.

De tweede akte, gedateerd van 28 maart 1463 (Bijlage II), verklaart dat een zekere Elie Lampriza uit Zara beweert van Rombout de Wachter, die hier „zoiclerius” (3) genoemd wordt, en in zijn huis ziek en bedlegerig is, voor een som van 1037 dukaten verschillende juwelen in pand te hebben, te weten, een gouden ketting versierd met paarlen en diamanten, een gouden beker (?), versierd met paarlen en edelgesteenten, een kamee en een kruikje opgesmukt met stenen en versieringen. Rombout

---

(3) C. Fiskovic heeft dit woord als *zoiclerius* gelezen. Bij nazicht van de fotokopie wees Prof. Dr. Eg. Strubbe er ons op dat ongetwijfeld *zoiclerius* moet gelezen worden.

de Wachter verklaart van zijn kant dat alleen de ketting en de beker in het pand begrepen zijn, en de kamee en het kruikje zodra zij hersteld zijn, moeten terugbezorgd worden. Uit die akte blijkt duidelijk dat Rombout de Wachter op dat ogenblik te Dubrovnik niet alleen aanwezig is, maar er bovendien metterwoon gevestigd, en daar het woord „zoielerius” vermoedelijk juwelier betekent, er in de juwelenhandel werkzaam is. Het feit dat hem juwelen moeten teruggegeven worden wijst eveneens in die richting, doch uitdrukkelijk wordt niet gezegd dat hij er als edelsmid werkzaam is.

Dat is nochtans niet onwaarschijnlijk, vooral in het licht van de derde en laatste akte. Deze, in het serbo-kroatisch opgesteld en gedateerd van 5 juni 1466, is voor de magistraat van Dubrovnik verleden. Daarin wordt bevestigd dat het testament en de schat van de hertog van Bosnië, Stefan Yukcuc Kosaca in bewaring aanvaard werd, en onder de waardevolle stukken ervan vermeldt de tekst woordelijk „een mooie grote gouden gordel met rode bandelier die Rambot de Vahter vervaardigd heeft”, alsook „een stuk vaatwerk uit serpentijn door Rambot met goud versierd” (4). Hier blijkt dus duidelijk dat de Brugse kunstenaar als edelsmid werkzaam geweest is, en onder zijn cliënten een zo voornaam figuur als de hertog van Bosnië heeft geteld.

Of de Brugse edelsmid op dat ogenblik nog in leven was, is niet uit te maken. Zijn overlijdensdatum is immers onbekend: de poging om langs de inventaris van de testamenten uit de jaren 1457-1500, die op het archief te Dubrovnik bewaard zijn, die datum te ontdekken bleef vruchteloos. Blijkens een nazicht die op ons verzoek ter plaatse ondernomen werd, is aldaar geen testament van de Brugse edelsmid bewaard.

Evenmin is iets bekend over nog bestaande werken van hem. Het bericht in *Biekorf* (dl. LVIII, 1957, blz. 314) van E. H. C. Denorme, die naar een hem onbekende zegsman gewaagt van werken van R. de Wachter, thans nog in Joegoslavië aanwezig, blijft raadselachtig. Immers bij navraag waren de Joegoslavische kunsthisto-

---

(4) Dit dokument werd door L. Stojanovic gepubliceerd in een bronnenverzameling van oude Servische oorkonden en brieven (*Stare srpske povelje i pisma*, II, Belgrado, 1934, blz. 79-83; de vermelding staat op blz. 83.

rici en o.a. Cvito Fiskovic (5) en Ivan Bach, tenemaal onbekend met enig werk van de Brugse edelsmid. Het is nochtans niet uitgesloten dat een onbekende verzameling in Joegoslavië nog in het bezit van een dergelijk werk zou zijn.

L. DEVLIEGHER.

BIJLAGEN.

I.

28 januari 1457.

Uittreksel uit een notarisakte verleden te Dubrovnik (voorheen Ragusa) waarin verklaard wordt dat Jakob de Mozis, vennoot en factor van de Florentijnse vennootschap Petrus en Jakob de Pazis, blijkens een akte verleden te Rome verschillende genoemde juwelen van Rombout de Wachter, koopman van Brugge, in pand hadden voor een som van 7080 dukaten.

Cum sit quod olim Nicolaus, filius Natalis de Bono, cum bonis suis omnibus fuerit debitor honorabilis viri Jacobi de Mozis socii, factoris, institoris et negotiorum gestoris honorabilium viro- rum Petri et Jacobi de Pazis et sociorum Florentinorum mercato- rum Romanam curiam sequentium, tam proprio nomine ipsius Jacobi de Mozis, quam nominibus eorumdem Petri et Jacobi de Pazis et sociorum, in tribus milibus centum octuaginta septem ducatis cum dimidio auri de camera, et de pluri in ducentis vigintiquin- que similium de camera, pro taxatione et mercede notarii, ratione certorum jocalium, videlicet, unius balassii preciosi ponderis ducento- rum quadraginta caratorum, et unius perle grosse ponderis quinquaginta septem caratorum cum duobus magnis rubinis cum .facie regis Navare in cameyo sculpta cum uno rubino in locum bereti in capite dicti regis ab alia parte, valoris in totum, ut dice- batur, triginta milium ducatorum auri de camera. Quod quidem balassium et quam perlam dictus Jacobus de Mozis suo et quibus supra nominibus habuerat ab honorabili viro Romboldo de Vachter, mercatore de Brugis, Tornacensis diocesis, pro sua securitate et cau- tela pro summa septem milium octuaginta ducatorum, prout con- tinetur per publicum instrumentum solemniter superinde confectum et publicatum Rome, manu Dominici Nardi de Pistia Lucanensis diocesis publici Apostolica et Imperiali autoritatibus curieque causa-

(5) In de *Actes du XIXe Congrès international d'Histoire de l'art. Paris, 8-13 sept. 1958*, geeft C. Fiskovic op blz. 76-83 een over- zicht van het vele werk dat Franse kunstenaars van de 14e tot de 16e eeuw in Dalmatië, en o.m. in Dubrovnik, voortgebracht hebben. (*Les artistes français en Dalmatie du XIVe au XVIIe siècle*).

rum curie Apostolicae notarii et scribe, in domo habitationis dicti Jacobi de Mozis in 1456, indictione quarta, die 26 mensis Januarii, roboratum per litteras patentes generalis auditoris domini nostri Papae, eiusque camerarii ac curie causarum camere Apostolice, datas Rome in 1456 die 26 mensis octobris, subscriptas dicto instrumento et munitas sigillo pendenti ipsius generalis auditoris, a me notario visis et lectis videlicet tam dicto instrumento quam dictis litteris...

Dubrovnik. Archief : Diversa Notariae.
Boek nr. 41, f° 97v-99.

II.

28 maart 1463.

De magistraat van Dubrovnik (voorheen Ragusa) akteert dat Elie Lampriza van Zara verklaart verschillende genoemde juwelen in pand te hebben van Rombout de Wachter uit Brugge, dewelke betwist dat alle genoemde juwelen in pand gegeven zijn. Een naschrift van 30 mei 1463 vermeldt dat beide partijen de akte te niet hebben gedaan.

Cadit ante, sub die 28 Martii.

Constitutus Ser Lampriza Elie de Zara in presentia Ser Ramboldi Vather de Bruzis, zoiekerii, existentis infirmi in lecto in camera superiori domus habitationis sue. Dictus Ser Lampriza dixit et manifestavit quod habebat in manibus suis de bonis et juribus domini Ramboldi Vather de Bruces, predicti, unum collarinum auri ornatum perlis et dyamantibus, de quo apparebat scriptum in notaria. Et habebat unam anchonam auri ornatam perlis et lapidibus pretiosis. Item habebat unum camai et unum urciolum ipsius domini Ramboldi ornatos cum suis lapidibus et ornamentis. Et hec omnia pro pignore ducatorum mille triginta septem cum termino usque per totum mensis Julii. Ad que respondens dictus dominus Ramboldus dixit quod, pro pignore dictorum ducatorum mille triginta septem, dictus Ser Lampriza non habebat nisi dictum golarinum et dictam anchonam, et non dictum camai et urciolum. Sed debet et tenetur ipse Ser Lampriza secundum certa pacta de praesenti sibi pro Ramboldo dare et restituere dictum camai et urziolum statim postquam anchona predicta fuerit receptata et refixa, et solum restant pro pignore dictum collarinum et dicta anchona cum termino conventionis, secundum certum pactum quod dicebatur scriptum manu Ser Johannes de Primotta.

Die 30 mai 1463 cassata voluntate partium.

Dubrovnik. Archief : Diversa Cancellariae. Boek nr. 71,
f° 21 v. De tekst is met een kruis doorstreept.